

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 36 hallituksen esityksestä laiksi maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain muuttamisesta

Eduskunta on 15 päivänä syyskuuta 1992 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 156 laiksi maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain muuttamisesta.

Maa- ja metsätalousvaliokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti antanut asiasta lausunnon. Valiokunnan lausunto n:o 9 on mietinnön liitteenä.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina ylitarkastaja Martti Siipola sosiaali- ja terveysministeriöstä, taloussuunnittelija Jouko Heikkilä Suomen Kunnallisliitosta edustaen myös Suomen Kaupunkiliittoa ja Finlands svenska kommunförbundia, jaostopäällikkö Kaarina Knuuti Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitosta sekä agrologi Tage Ginström Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbundista.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan maatalousyrittäjän lomituspalveluista annettua lakia uudistettavaksi siten, että lain soveltamisalaa, vuosiloman pituuden määrääytymistä, vuosiloman pitämistä ja palveluista perittäviä maksuja koskevia säännöksiä uudistettaisiin. Samoin sijaisavun perusteena olevia syitä, sen kestoja, lomituspalvelun kuntatason hallintoa, palvelujen järjestämistä ja eräitä muita säännöksiä selvennettäisiin ja tarkistettaisiin. Toiminta muutettaisiin kalenterivuotiseksi ja kaikilla vuosilomaan oikeutetuilla olisi oikeus 22 päivän pituiseen lomaan kalenterivuoden aikana. Kunnan

mahdollisuuksia palvelujen järjestämiseen lisätäisiin ja kunnan päätösvaltaa hallinnon järjestämisestä laajennettaisiin. Sijaisavusta perittäisiin kaikilta käyttäjiltä maksu. Esitys liittyy hinnoitteluvuotta 1992—1993 koskevaan maataloustuloratkaisuun ja valtion vuoden 1993 talousarvioesitykseen. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1993 alusta.

Lomitusjärjestelmän ylläpitäminen riittävän laajana ja oikeudenmukaisena on tärkeää. Sosiaali- ja terveysvaliokunta viittaa maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnossa esille otettuun kysymykseen mahdollisuudesta myöntää lomituspalveluja vuosilomaa ja viikkovapaata varten tarveharkintaa käyttäen.

Ehdotus haja-asutusalueiden palvelutarjonnan tehostamisesta monialapalvelua lisäämällä on periaatteessa kannatettava, mutta useita käytännön ongelmia sisältävä ehdotus. Asiakokoukaisuus huomioon ottaen valtionosuussäännökset, maatalouslomituksen ja sosiaali- ja terveys-toimen tarpeet, kuntien yhdenvertaisuus sekä toimintojen taloudellisuus ja tehokkuus on syytä selvittää pikaisesti.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Näin ollen valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 1992

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinnari, varapuheenjohtaja Taina ja jäsenet Ala-Harja, U. Anttila, Antvuori (osittain), Hiltunen, Hurskainen (osittain), Kauppinen (osittain), Kemppai-

nen (osittain), Kuittinen, Mutttilainen, Nordman, O. Ojala, Perho-Santala, Puhakka, Puisto ja Stenius-Kaukonen sekä varajäsen Vehkaoja (osittain).

Vastalauseita

I

Hallituksen esityksessä ehdotetaan maatalouslomituksen kokonaiskustannukset huomioon ottaen mitättömiä säästöjä. Kun yhteiskunnassa pyritään yleisesti purkamaan ns. subjektiivisia oikeuksia muun muassa lasten päivähoidosta, voidaan se toteuttaa myös maatalouslomituksessa. Tästä syystä esitämme lakiehdotuksen 7 ja 9 §:ää muutettavaksi. Järjestelmän ehdotamme pysyvän kunnallisena, mutta kuntien velvollisuus palvelujen järjestämiseen tulee toteuttaa subjektiivisen oikeuden purku huomioon ottaen. Samalla voidaan tarvittaessa siirtyä myös muutoin harkinnanvaraisiin etuuskien myöntämiseen.

Vielä olennaisempi kysymys on siirtyminen valtionosuusjärjestelmään, jolloin kunnillekin syntyy taloudellinen vastuu, kun nykyinen kuntien kustannukset kokonaisuudessaan korvaava järjestelmä suorastaan suosii tuhlaavaisuutta. Tähän liittyvät esitykset 23 §:n muuttamiseksi ja 24—28 ja 30 §:n kumoamiseksi. Valtionosuusjärjestelmään siirtyminen vaatii kuitenkin sellaisia lisäselvityksiä, että se on mahdollista vasta vuoden 1994 alusta. Valtionosuusjärjestelmän asemesta uudistus voidaan toteuttaa myös pienyrittäjien lomarahajan tapaisilla järjestelyillä tai markkinaperusteisella menettelyllä.

Edellä sanotun toteuttamiseksi valiokunnan olisi tullut edellyttää, että hallitus toukokuun 1993 loppuun mennessä selvittää maatalousyrittäjien lomituspalvelujärjestelmän kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusjärjestelmään siirtämisen vaikutukset sosiaali- ja tervey-

denhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain mukaisen valtionosuuden määräytymisen laskennallisiin perusteisiin siten, että valtion ja kuntien välinen kustannustenjakko ei muutu. Samassa yhteydessä on myös sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin lisättävä maatalousyrittäjän lomituspalvelujen maksujen periminen sosiaali- ja terveydenhuollon yleisten periaatteiden sekä maksukyvyn perusteella. Edelleen on selvitettävä maatalousyrittäjän lomitujärjestelmän kytkeminen sosiaali- ja terveyshallinnon valtakunnalliseen suunnitelmaan. Subjektiivisuonteinen oikeus lomituspalvelujen saamiseen poistetaan ja kuntien velvoitteet kotieläinten hoidon järjestämiseen yhtenäistetään pääpiirteissään kuntien lasten päivähoidon velvoitteiden tasalle. Tällöin on edellytykset selvittää vielä enemmän valtion ja kuntien varoja säästävä järjestelmä, jossa maatalous itse maksaa ja järjestää markkinaperusteisen lomitujärjestelmän. Kolmantena vaihtoehtona tulee selvittää pienyrittäjien lomarahajärjestelmää vastaava menettely, jossa vuonna 1992 enintään 75 000 markkaa vuodessa ansainnut pienyrittäjä voi saada enintään 210 markkaa päivältä enintään kahdeksana päivänä vuodessa. Tämä korostaisi maatalousyrittäjien yrittäjäluonnetta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme

että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan maatalousyrittäjän lomituspalveluista 4 päivänä tammikuuta 1985 annetun lain (2/85) 2 §:n 3 momentti, 3 §, 6 §:n 3 kohta, 8 ja 9 a—9 g §, (poist.) 18 §:n 1 ja 2 momentti sekä 24—28 ja 30 §, sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 3 momentti, 3 §, 6 §:n 3 kohta sekä 9 a ja 9 c—9 e § 23 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1185/88), 9 b ja 9 g § 14 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1088/90), 9 f § 20 päivänä joulukuuta 1991 annetussa laissa (1597/91), (poist.) 8 § muutettuna mainituilla 23 päivänä joulukuuta 1988 ja 14 päivänä joulukuuta 1990 annetuilla laeilla sekä 24 § 10 päivänä elokuuta 1992 annetussa laissa (698/92), 25 ja 28 § 17 päivänä tammikuuta 1991 annetussa laissa (110/91) sekä 27 § ja 30 §:n 1 momentti 29 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1283/88), muutetaan 2 §:n 1 momentti, 4 §:n 1 momentti, 5, 7, 9, 13, 17, (poist.) 22 ja 23 (poist.) §, 31 §:n 1 momentti, 33, 36 ja 37 § ja 40 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 1 momentti, 4 §:n 1 momentti, 5, 7 ja 9 § mainituissa 23 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa ja 13 § 15 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa (1126/89), sekä lisätään lakiin uusi 1 a § seuraavasti:

1 a, 2, 4 ja 5 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

7 §

Maatalousyrittäjä voi saada lomituspalveluja kalenterivuoden aikana vuosilomaa varten 22 päivän ajaksi ja viikkovapaata varten 12 päivän ajaksi.

9 §

Maatalousyrittäjä voi saada sijaisapua:

(1—11 kohta kuten valiokunnan mietinnössä)

(2 ja 3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Sen estämättä, mitä tässä pykälässä säädetään, 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu 65 vuotta täyttänyt maatalousyrittäjä voi saada sijaisapua sanotun iän täyttämistä seuraavan kuuden kuukauden aikana enintään 60 päivän ajaksi.

13 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

17 §

Kunta järjestää tässä laissa tarkoitettut lomituspalvelut. Lomituspalvelut kunta voi järjestää:

(1 ja 2 kohta kuten valiokunnan mietinnössä)

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

22 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

23 §

Kunnan tämän lain nojalla järjestämään toi-

mintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia (733/92), jollei lailla toisin säädetä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 6 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohtaa ei sovelleta tämän lain mukaiseen toimintaan.

26 §

(Poist.)

31, 33, 36 ja 37 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

40 §

Lomalautakunnan päätökseen, joka koskee (poist.) lomituspalveluista perittäviä maksuja tai korvauksia, saa hakea muutosta valittamalla lääninoikeuteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta. Muuhun lomalautakunnan tämän lain nojalla tekemään päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1993. Lain 7 §, 9 §:n 1 momentin johdantolause ja 4 momentti, 17 §:n johdantolause ja 23 § sekä 24—28 ja 30 §:n kumoaminen tulevat kuitenkin voimaan 1 päivänä tammikuuta 1994.

(2—4 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 1992

Jouko Skinnari
Sinikka Hurskainen

Virpa Puisto
Kyllikki Muttilainen

II

Maa- ja metsätalousvaliokunnan selvityksen mukaan kotieläinyksiköt eivät läheskään aina kuvaa maatalousyrittäjien sidonnaisuutta karjataloustehtäviin. Erityisesti Pohjois-Suomessa on paljon pientiloja, jotka tulevat jäämään lomituspalvelujen ulkopuolelle, jos lakiehdotus hyväksytään hallituksen esittämässä muodossa. Maatalousvaliokunta on lausunnossaan pitänyt tärkeänä, että karjatalouksille, jotka käsittävät vähemmän kuin neljä kotieläinyksikköä, tulee tarveharkintaa käyttäen voida taata oikeus saada lomituspalveluja vuosilomaa ja viikkovapaata varten. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä tämä oikeus tulee turvata lakia muuttamalla siten, että neljästä kotieläinyksikön vähimmäismäärästä voidaan poiketa teuraskarjatililla, milloin tilalla on teuraskarjaa siinä määrin, että se työllistää maatalousyrittäjän pääasiallisesti.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin muutoin sellaisenaan, mutta 2 §:n 1 momentti näin kuuluvana:

2 §

Tätä lakia sovelletaan vuosilomaa ja viikkovapaata järjestettäessä maatalousyrittäjään, joka harjoittaa karjataloutta. Karjatalouden tulee vuosiloman ja viikkovapaan pitämisaikankohdaksi käsittää vähintään neljä kotieläinyksikköä. Tästä määrästä voidaan poiketa teuraskarjatilalla, milloin tilalla on teuraskarjaa siinä määrin, että se työllistää maatalousyrittäjän pääasiallisesti. Vuosilomaa ja viikkovapaata järjestetään 65 vuotta täyttäneelle maatalousyrittäjälle kuitenkin vain sen kalenterivuoden loppuun, jonka aikana hän on täyttänyt 65 vuotta.

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 1992

Marjatta Stenius-Kaukonen

Outi Ojala

EDUSKUNNAN
MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNTA

Helsingissä
9 päivänä lokakuuta 1992
Lausunto n:o 9

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Eduskunta on 15 päivänä syyskuuta 1992 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 156 laiksi maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain muuttamisesta ja samalla päättänyt, että maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava asiasta sosiaali- ja terveysvaliokunnalle lausunto.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina ylitarkastaja Martti Siipola sosiaali- ja terveysministeriöstä, toimistopäällikkö Hannele Laihonon maa- ja metsätalousministeriöstä, jaostopäällikkö Kaarina Knuuti Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitosta, osastosihteeri Martti Leskinen Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitosta ja lomas sihteeri Eeva Halonen Sotkamon kunnasta.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain säännöksiä, jotka koskevat maatalousyrittäjien lomituspalvelujen soveltamisalaa, vuosiloman pituuden määräytymistä, vuosiloman pitämistä sekä palveluista perittäviä maksuja. Tämän lisäksi ehdotetaan tarkistettaviksi ja selkeytettäväksi säännöksiä, jotka koskevat sijaisvun perusteena olevia syitä ja sijaisvun kestoa, lomituspalvelujen kuntatason hallintoa, palvelujen järjestämistä, kustannusten korvaamista, hakumenettelyä, vuosiloman ja viikkovapaan pituutta koskevaa valtioneuvoston päätöstä, lomautuskunnan tietojensaantioikeutta ja valitusoikeutta.

Esitys liittyy valtioneuvoston hyväksymään hinnoitteluvuotta 1992/93 koskevaan maataloustuloratkaisuun ja valtion vuoden 1993 talousarvioesitykseen.

Valiokunnan kannanotot

Valiokunta on kiinnittänyt huomiota niihin vaikeuksiin, jotka liittyvät kotieläinyksikköjen oikeudenmukaiseen määrittelyyn ja erityisesti sidonnaisuusvaatimukseen. Hallituksen esityksessä onkin todettu, että kotieläinyksiköt eivät sinänsä läheskään aina kuvaa yrittäjien tosiasialista sidonnaisuutta karjataloustehtäviin ja että tilojen olosuhteet ja koneellistaminen vaikuttavat oleellisesti yrityksen karjatalouden työmäärään. Valiokunnan hankkimasta selvityksestä on myös käynyt ilmi, että erityisesti Pohjois-Suomessa on paljon pientiloja, joilla kotieläinyksikköiden määrä ei nouse neljään. Esimerkiksi Sotkamossa noin 40 yrittäjää menettäisi lomaoikeutensa lainmuutoksen johdosta. Valiokunta pitää tärkeänä, että karjatalouksille, jotka käsittelevät vähemmän kuin neljä kotieläinyksikköä, tulee tarveharkintaa käyttäen voida taata oikeus saada lomituspalveluja vuosilomaa ja viikkovapaata varten. Oikeus lomituspalvelujen saantiin voisi tuolloin kuitenkin olla rajoitetumpi kuin mitä hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 7 §:ssä on esitetty.

Valiokunta korostaa myös sitä, että tulee selvittää, miten lomituspalveluiden ja eräiden muiden haja-asutusalueiden palveluiden tarjonta voidaan järkiperaistaa ns. monialapalvelua lisäämällä. Tällä hetkellä haja-asutusalueiden suuret etäisyydet ja palvelutarpeiden moninaisuus aiheuttavat lisäkustannuksia. Monialapalvelujen lisääminen edellyttää myös sitä, ettei valtionapuseräyksillä estetä maatalouslomittajaa toimimasta myös sosiaalitoimen tehtävissä, kuten vanhustenhuollossa. Tehtäviä monipuolistamalla voidaan samalla välttää osa-aikaisia työsuhteita. Lisäksi monipuolistamisella voidaan luoda mielekkäitä tehtäväkokonaisuuksia.

Valiokunta esittääkin mietinnössään edellyttäväksi, että viranomaiset aktiivisesti edistävät osan lomituspalveluista kehittämistä monialapalveluiksi.

Asiantuntijakuulemisen yhteydessä on viitattu siihen, että tällä hetkellä työskentelevät työaikalain ja vuosilomalain uudistamista selvittävät komiteat. Työaikalain uudistamista selvittävän komitean tehtävänä on yhdistää työaikalainsäädännökset yhdeksi kokonaisuudeksi, josta saattaa aiheutua muutoksia maatalouden työaikalain alaisen henkilöstön työaikojen järjestämiseen. Asiantuntijataholta on painotettu sitä, että työaikalakiin ja vuosilomalakiin kaavailut

muutokset tulisi mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon nyt kosketeltua hallituksen esitystä käsiteltäessä.

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotusta sinänsä tarpeellisena ja puoltaa sen hyväksymistä.

Maa- ja metsätalousvaliokunta esittää kunnioittavasti,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta laatiessaan mietintöönsä ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja S.-L. Anttila, varapuheenjohtaja Iivari, jäsenet Järvelä, Ko-

hijoki, Koski, Lahikainen, Pulliainen, Riihijärvi, Rinne, Saario ja Westerlund sekä varajäsenet Backman (osittain) ja Koistinen.
